

Rognkjeks/-kall

Status og råd

Bestandsvurderingen er basert på rognkjeksmengde i Barentshavet, hvor det meste av fisket foregår. Rognkjeksmengden var lav fram til 1997 og økte til en topp i 2006–2007. Økningen ser ut til å være en direkte effekt av redusert kvote i 1997 og var sterkt korrelert med økning i temperaturen og med økt tilførsel av atlantisk vann. De senere årene har rognkjeks vist en stor utbredelse nord i Barentshavet.

Beregningen for 2012 viser at biomasse av gytemoden rognkjeks i Barentshavet er maksimalt 141 000 tonn, dvs. 17 741 tonn rå rogn. Den prosentvise fangsten nådde sin høyeste verdi (75 %) i 1987, og har sunket betydelig siden kvoten ble redusert fra 6,5 til 2 tonn rogn per fartøy. Under dette scenarioet forblir andelen fangst for det meste i underkant av 10 %. I 2012 var den mindre enn 1 %. Havforskningsinstituttets råd er å sette inn reguleringstiltak som sikrer at antall deltagende fartøy ikke overskrider 300, og at total fangst blir maksimalt 400 tonn rå rogn.

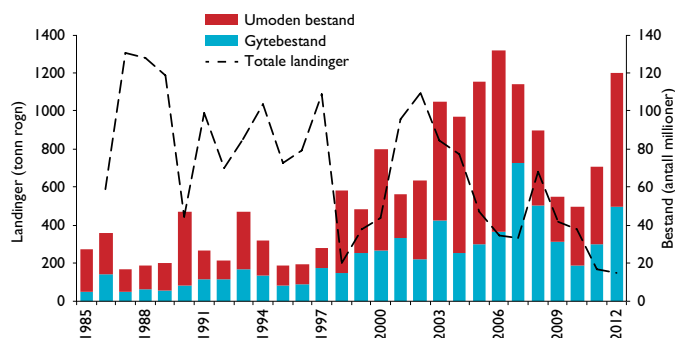
Fiskeri

Rognkjeks har blitt fisket siden 1950-tallet og foregår i hovedsak mellom Lofoten og Varangerhalvøya på 10–40 meters dyp og i områder ut mot åpent hav. Fiskeriet er drevet av småbåter og skjer hovedsakelig i april–juni, når fisken vandrer til kysten for å gyte. Bare kjønnsmodne rognkjeks høstes for rogn. Noen fartøyer foredler rogn om bord, og i enkelte år kan det være avvik mellom hva som er levert og blir fisket (dette skjedde i 1997).

I 2012 ble 149 tonn rognkjeksrogn landet i Norge. Dette er det laveste tallet som er registrert siden 1986, en nedgang på 18 %. Landingene var på topp med 1300 tonn rogn i 1987, og har vært jevnt synkende siden tidlig på 2000-tallet. Deltakelse og fangster vil i stor grad avhenge av markedssituasjonen, og i 2012 var det kun 127 fartøyer som deltok. Verdien av leveransene i 2012 var totalt 6,9 millioner kroner, som var mindre enn året før, og snittprisen var 46,31 kr/kg. Totalt har svingningene i landinger siden 2008 fulgt endringer i pris per kg, unntatt i de siste årene.

Beregning av rognkjeksbestanden

Data om rognkjeks som bifangst er registrert i løpet av innsamling av 0-gruppe fisk i Barentshavet og er brukt til biomasseberegning av rognkjeks. Lengdefordelinger har vist to topper, sannsynligvis juvenil og voksen fisk. Hvis vi antar at 1) all fisken over 20 cm representerer gytemoden fisk, 2) at rogn utgjør 25 % av en voksen rognkjeks og 3) at kjønnsfordelingen i vår vitenskapelige fangst var 0,5, kan vi gi et grovt estimat på hvor mye rogn i området som ble samlet under undersøkelsen.

Bestand og landinger av rognkjeksrogn.
Stock size and landings of lumpfish roe.

Rognkjeks (hunn) og rognkall (hann)

– *Cyclopterus lumpus* – Lumpfish

Andre navn: Rognkjølse

Familie: Cyclopteridae (rognkjeks og ringbucker)

Maksimal størrelse: Opptil 63 cm og 5,5 kg

Levetid: Blir mer enn 7–8 år gammel, kanskje 15

Leveområde: Tarebeltet første leveår, deretter fritt svømmende i havet. Lever fra Biscaya til Island og det nordlige Barentshavet.

Gytemråde og -tid: Gyter langs kystene av det østlige Atlanterhavet på grunt vann i hele utbredelsesområdet. Gyter om våren og gir da grunnlag for de fiskerier som foregår.

Fødevaner: Føden er i hovedsak plankton som finnes i de åpne vannmasser.

Nøkkeltall:

KVOTERÅD: Havforskningsinstituttet gir råd om å begrense totaluttaket til 400 tonn rogn

KVOTE 2013: 3000 kg rå rogn per fartøy

SISTE ÅRS FANGST: 149 tonn rå rogn (1040 tonn kjeks)

NORSK FANGSTVERDI: 6,9 millioner kroner

ANTALL DELTAKENDE BÅTER 2012: 127

Fakta om bestanden:

Rognkjeks og rognkallen fødes om sommeren fra en eggklump som kallen har voktet i to måneder. Eggklumpen er gytt av flere kjeks fra februar til mai. De inviteres til en passende gyteplass av hannen som vokter den. Når eggene befruktes blir de klebrige og festes til fjell eller steiner på bunnen.

De små kjeksene og kallene vokser opp i tareskogen og søker skjul ved å feste seg med sugeskiven på tareblad der vi kan se dem som små knopper. Når de er ett år gamle, og litt større enn en golfball, svømmer de ut i åpent hav. Her beiter de på plankton i 2–4 år før de vandrer tilbake til kysten for å gyte.

Arten finnes i hele det østlige Atlanterhavet, Nordsjøen, Østersjøen og Barentshavet. Den kan vandre store avstander ut i havet, og det er uvisst om det finnes flere adskilte bestander og hvor store disse er. I Norge regner vi at hovedbestanden er fisk som gyter i Nordland, Troms og Finnmark, men det gyter mye fisk også på resten av kysten.

Rognkjeks som rensefisk i lakseoppdrett.

I den senere tid er rognkjeks blitt brukt som luseplukker i lakseoppdrett, og det er yngel av oppdrettede rognkjeks som blir brukt. Som alle nye arter i oppdrett, vil også denne arten ha sitt sett av utfordringer som må løses, men arten viser lovende takter som rensefisk. I motsetning til leppefisk kan rognkjeks brukes i hele landet siden den tolererer godt lave temperaturer.

Kontaktperson: Caroline Durif | caroline.durif@imr.no